

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΖΟΥΜΠΟΥΛΙΔΗ κατά της ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή υπ' αριθ. 77574/01)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

14 Δεκεμβρίου 2006

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

Στην υπόθεση Ζουμπουλίδη κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρο,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

F. TULKENS,

N. VAJIC,

A. KOVLER,

D. SPIELMANN,

S.E. JEBENS,

και τον S. NIELSEN, *Γραμματέα του Τμήματος*.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 23 Νοεμβρίου 2006.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 77574/01) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Έλληνας υπήκοος Ιωάννης Ζουμπουλίδης («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου, στις 22 Οκτωβρίου 2001, δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον Δικηγόρο Αθηνών Β. ΣΚΟΡΔΑΚΗ. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Μ. ΑΠΕΣΣΟ, Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟ, Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων πρόβαλλε, ειδικότερα, την αιτίαση ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός του προσβάσεως σε δικαστήριο λόγω απορρίψεως της κατατεθείσας από αυτόν αιτήσεως αναιρέσεως.

4. Με την από 21 Νοεμβρίου 2002 απόφαση, το Δικαστήριο απέρριψε εν μέρει την προσφυγή ως απαράδεκτη και απεφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση τη σχετική προς το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως αιτίαση.

5. Με την από 3 Ιουνίου 2004 απόφαση, το τμήμα έκανε κατά τα λοιπά δεκτή την προσφυγή ως παραδεκτή.

6. Τόσο ο προσφεύγων όσο και η Κυβέρνηση υπέβαλαν εγγράφως παρατηρήσεις επί της ουσίας της υποθέσεως (άρθρο 59 παρ. 1 του Κανονισμού Διαδικασίας).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

7. Ο προσφεύγων, Ιωάννης Ζουμπουλίδης, είναι Έλληνας υπήκοος ο οποίος γεννήθηκε το 1960 και διαμένει στο Βερολίνο.

8. Ο προσφεύγων είναι υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών δυνάμει συμβάσεως ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Ήδη, και από το 1992, υπηρετεί ως κλητήρας στην Πρεσβεία της Ελλάδος στο Βερολίνο. Είναι παντρεμένος και πατέρων δύο ανήλικων παιδιών.

9. Σύμφωνα με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας περί Οργανισμού του Υπουργείου Εξωτερικών (ν. 419/1976 και 2594/1998), οι αποδοχές των υπαλλήλων του Υπουργείου περιλαμβάνουν τον βασικό μισθό, στον οποίο προστίθενται τα επιδόματα και οι αυξήσεις οι οποίες δίδονται (άρθρο 135 παρ. 1 ν. 2594/1998). Σε όλους τους υπηρετούντες στο εξωτερικό υπαλλήλους του Υπουργείου καταβάλλεται επίδομα αλλοδαπής με σκοπό την αντιμετώπιση του υψηλού κόστους ζωής στο εξωτερικό και των ιδιαίτερων συνθηκών ζωής σε κάθε χώρα (άρθρα 131 παρ. 10 ν. 419/1976 και 135 παρ. 4 ν. 2594/1998). Το επίδομα αλλοδαπής, του οποίου το ύψος εξαρτάται από τον βαθμό, την οικογενειακή κατάσταση και το κόστος ζωής στη χώρα στην οποία υπηρετεί ο υπάλληλος, αποτελεί μέρος, κατά τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου και του άρθρου 1 της από 2 Οκτωβρίου 1992 συμβάσεως του προσφεύγοντος, των αποδοχών του.

10. Ενώ στον προσφεύγοντα κατεβάλλετο το επίδομα αλλοδαπής, δεν κατεβάλλετο το επίδομα τέκνων, όπως ορίζεται από τις από 11 Μαρτίου 1988 και 17 Μαρτίου 1993 υπουργικές αποφάσεις (οι οποίες υιοθετήθηκαν δυνάμει του ν. 419/1979). Βάσει των αποφάσεων αυτών, οι υπάλληλοι διακρίνονται σε υπαλλήλους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και σε υπαλλήλους με σχέση εργασίας δημοσίου δικαίου.

11. Στις 22 Μαΐου 1998, ο προσφεύγων προσέφυγε ενώπιον του Πρωτοδικείου Αθηνών, ζητώντας να του καταβληθούν οι επί του επιδόματος αλλοδαπής αυξήσεις, από 1^{ης} Ιανουαρίου 1993 έως 31 Μαΐου 1998, ύψους 55.200 Δολαρίων ΗΠΑ και 24.024 ECU. Στις 23 Απριλίου 1999, το Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή του προσφεύγοντος επειδή η εν λόγω άρνηση καταβολής του επιδόματος τέκνων, το οποίο καταβάλλεται μόνο στους μονίμους υπαλλήλους του Υπουργείου, δεν συνιστούσε παραβίαση της αρχής της ισότητας και των ίσων αποδοχών, αλλά δικαιολογείτο από τη διαφορετική φύση της συμβάσεως εργασίας του προσφεύγοντος (απόφαση 964/1999).

12. Ο προσφεύγων εφесίβαλε την απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου.

13. Στις 14 Δεκεμβρίου 1999, το Εφετείο Αθηνών έκανε εν μέρει δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος. Το Εφετείο έκρινε ότι ο προσφεύγων εδικαιούτο να λάβει το επίδομα τέκνων (εκ ποσού 2.584 ECU) μόνο για το χρονικό διάστημα από 24 Μαρτίου 1998 έως 31 Μαΐου 1998. Για το χρονικό διάστημα από 1^{ης} Ιανουαρίου 1993 έως 23 Μαρτίου 1998, το Εφετείο έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν εδικαιούτο του επιδόματος αυτού και ότι αυτό δεν αντέβαινε προς την αρχή της ισότητας, διότι το καθεστώς των υπαλλήλων οι οποίοι προσελήφθησαν δυνάμει συμβάσεως ιδιωτικού δικαίου, ήταν διαφορετικό από το καθεστώς των μονίμων υπαλλήλων, τόσο εξ επόψεως προσλήψεως όσο και εξ επόψεως σταδιοδρομίας στο Υπουργείο. Η διαφορά αυτή δικαιολογούσε, επομένως, τη διαφορετική μεταχείριση σε θέματα μισθοδοσίας. Ωστόσο, η διάκριση αυτή έπαυσε να ισχύει μετά τις 24 Μαρτίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία υιοθετήθηκε ο νέος Οργανισμός του Υπουργείου, με τον οποίο καταργήθηκε η διάκριση μεταξύ μονίμων και μη υπαλλήλων (απόφαση 9975/1999).

14. Ο προσφεύγων κατέθεσε, τότε, αίτηση αναιρέσεως. Στην αίτησή του, αναφερόταν στους όρους της συμβάσεώς του εργασίας. Όσον αφορά την ηλικία και τον αριθμό των παιδιών του, τα στοιχεία αυτά προέκυπταν από τον φάκελο της οικογραφίας, ο οποίος κατετέθη μαζί με την αίτηση αναιρέσεως. Ο προσφεύγων παρεπονείτο ότι υπήρξε παραβίαση της αρχής της ισότητας, της αναλογικότητας και του δικαιώματος για αμοιβή. Στο συμπληρωματικό υπόμνημά του, εξέθεσε αναλυτικότερα τους λόγους του, επικαλέσθηκε το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και κατέθεσε, προς επίρρωση των θέσεών του, μία απόφαση (315/1999) του Αρείου Πάγου, ο οποίος είχε κρίνει ότι επίδομα παρεμφερές με εκείνο το οποίο αξίωνε ο προσφεύγων, αποτελούσε μέρος του επιδόματος αλλοδαπής και δεν συνιστούσε αυτοτελές επίδομα.

15. Στις 2 Φεβρουαρίου 2001, αφού έλαβε γνώση της εισηγήσεως του εισηγητή αρεοπαγίτη, ο προσφεύγων απήντησε εγγράφως. Ο εισηγητής αρεοπαγίτης πρότεινε να απορριφθεί η αίτηση ως αόριστη, επειδή ο προσφεύγων δεν ανέφερε το εργασιακό του καθεστώς και τον αριθμό των παιδιών του. Βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, ο προσφεύγων αμφισβήτησε την πρόταση του δικαστή-εισηγητή, υποστηρίζοντας ότι οι λόγοι αναιρέσεως τους οποίους είχε εισάγει, ήταν εκείνοι τους οποίους ο Άρειος Πάγος όφειλε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως δυνάμει του άρθρου 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

16. Στις 15 Ιουνίου 2001, ο Άρειος Πάγος αναίρεσε μερικώς την προσβαλλόμενη απόφαση, όσον αφορά την καταβολή τόκων επί του επιδικασθέντος από το Εφετείο ποσού. Περαιτέρω, όσον αφορά ορισμένους προβαλλόμενους νομικούς λόγους, επικύρωσε την πρόταση του δικαστή-εισηγητή χωρίς να αναφερθεί στις αιτιάσεις και στα επιχειρήματα του προσφεύγοντος, που είχε ειδικότερα αναπτύξει στο υπόμνημά του. Τέλος, οι λοιπές αιτιάσεις απερρίφθησαν ως απαράδεκτες βάσει του άρθρου 566 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, επειδή ο προσφεύγων δεν είχε

διευκρινίσει στην αίτησή του τους όρους της συμβάσεώς του εργασίας καθώς και τον αριθμό και την ηλικία των παιδιών του (απόφαση 1143/2001).

II. ΟΙΚΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

17. Τα οικεία άρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζουν τα εξής :

Άρθρο 118

«Τα δικόγραφα που επιδίδονται από ένα διάδικο σε άλλον ή υποβάλλονται στο δικαστήριο πρέπει να αναφέρουν :

(...)

4) το αντικείμενο του δικογράφου, κατά τρόπο σαφή, ορισμένο και ευσύνοπτο.

(...)»

Άρθρο 559

«Αναίρεση επιτρέπεται μόνο

1) αν παραβιάστηκε κανόνας του ουσιαστικού δικαίου (...) αδιάφορο αν πρόκειται για νόμο ή έθιμο, ελληνικό ή ξένο, εσωτερικού ή διεθνούς δικαίου (...).»

Άρθρο 562 παρ. 4

«(...) ο Άρειος Πάγος εξετάζει αυτεπαγγέλτως, ύστερα όμως από πρόταση του εισηγητή αρεοπαγίτη (...), λόγο αναίρεσης από εκείνους που αναφέρονται στους αριθμούς 1, 4, 14, 16, 17 και 19 του άρθρου 559.»

Άρθρο 566 παρ. 1

«Το έγγραφο της αναίρεσης πρέπει να περιέχει τα στοιχεία που απαιτούνται κατά τα άρθρα 118 έως 120, να αναφέρει την προσβαλλόμενη απόφαση, τους λόγους της αναίρεσης, αίτηση για την αναίρεση, ολική ή εν μέρει της προσβαλλόμενης απόφασης και αίτηση για την ουσία της υπόθεσης.»

Άρθρο 577 παρ. 3

«Αν ο Άρειος Πάγος κρίνει νόμιμη και παραδεκτή την αναίρεση, εξετάζει το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της.»

Άρθρο 578

«Αν το αιτιολογικό της προσβαλλόμενης απόφασης κρίνεται εσφαλμένο αλλά το διατακτικό της ορθό, ο Άρειος Πάγος απορρίπτει την αναίρεση (...)»

18. Κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, στο έγγραφο της αναιρέσεως πρέπει να αναφέρεται ο κανόνας ουσιαστικού δικαίου που παραβιάσθηκε, σε τι έγκειται το νομικό σφάλμα, δηλαδή πού ευρίσκεται η παραβίαση στην ερμηνεία ή την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα, και πρέπει, επίσης, να αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά στα οποία βασίσθηκε το Εφετείο για να απορρίψει την έφεση (Α.Π. 372/2002, 388/2002).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

19. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι λόγω της απορρίψεως από τον Άρειο Πάγο ορισμένων εκ των λόγων αναιρέσεως αυτού για τυπικούς λόγους, παραβιάσθηκε το δικαίωμα προσβάσεως αυτού σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, το οποίο έχει ως εξής :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...)»

A. Θέσεις των διαδίκων

20. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι, κατά το άρθρο 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του εισηγητή αρεοπαγίτη ο επαναχαρακτηρισμός των υποβληθέντων από τον αναιρεσείοντα νομικών λόγων και, ενδεχομένως, η αποκατάσταση της ασάφειας και αοριστίας αυτών. Κατά την Κυβέρνηση, θα ήταν απαράδεκτο, όσον αφορά την αρχή της ισότητας των όπλων, να επεμβαίνει ο εισηγητής στη διαδικασία υπέρ ενός εκ των διαδίκων. Σε κάθε περίπτωση, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι οι προβαλλόμενοι από τον προσφεύγοντα νομικοί λόγοι αφορούσαν την ερμηνεία της διαμορφωθείσας από το Εφετείο νομολογίας καθώς και την αιτιολόγηση της αποφάσεώς του. Επομένως, κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, οι ελλείψεις της αιτήσεως δεν ηδύναντο να αποκατασταθούν δι' απλής αναφοράς στο κείμενο της αγωγής ή δια των παρατηρήσεων οι οποίες κατετέθησαν σε μεταγενέστερο χρόνο ενώπιον του Αρείου Πάγου.

21. Ο προσφεύγων εκτιμά ότι ο Άρειος Πάγος όφειλε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, δυνάμει του άρθρου 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, του λόγους οι οποίοι απερρίφθησαν ως απαράδεκτοι. Κατά τον προσφεύγοντα, ο εισηγητής οφείλει να προβεί στην εξέταση των νομικών λόγων, όπως αυτοί τους οποίους προέβαλλε ενώπιον του Αρείου Πάγου, και αυτό, ακόμα και αν το περιεχόμενό τους είναι ασαφές και αόριστο. Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας συμβαδίζει με την έννοια του ενδελεχούς δικαστικού ελέγχου τον οποίο οφείλει να διενεργεί κάθε δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος της Ελλάδος και το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως. Στο σημείο αυτό, ο προσφεύγων αναφέρει τη νομολογία του Αρείου Πάγου, όπου το ανώτατο δικαστήριο αναφέρεται στα στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας και εξετάζει *ex officio* τους λόγους αναιρέσεως, κατά το άρθρο 562 παρ. 4 του Κώδικα

Πολιτικής Δικονομίας. Περαιτέρω, ο προσφεύγων αναφέρει ότι ο Άρειος Πάγος απλώς επικύρωσε την πρόταση του εισηγητή, όσον αφορά το απαράδεκτο ορισμένων λόγων, χωρίς να προβεί στην παραμικρή αναφορά στα επιχειρήματα τα οποία ο προσφεύγων εκτενώς ανέπτυξε στις παρατηρήσεις του. Τέλος, ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι τα στοιχεία όσον αφορά τη σύμβαση εργασίας καθώς και τον αριθμό και την ηλικία των παιδιών του, προέκυπταν ρητώς από την αίτηση αναιρέσεως ή από τα έγγραφα του φακέλου της δικογραφίας. Κατά τον προσφεύγοντα, η απόρριψη ορισμένων νομικών λόγων ως απαράδεκτων συνιστά υπερβολικό και αδικαιολόγητο formalισμό εκ μέρους του Αρείου Πάγου.

B. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Γενικές Αρχές

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του, σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως ρόλο να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Έγκειται, κατ' αρχήν, στις εθνικές αρχές, και δη στα δικαστήρια, να ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *García Manibardo κατά της Ισπανίας*, n° 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξ άλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», ιδιαίτερη πτυχή του οποίου συνιστά το δικαίωμα προσβάσεως, δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε εμμέσως αποδεκτούς περιορισμούς, ιδία δε όσον αφορά τις σχετικές προς το παραδεκτό προσφυγής προϋποθέσεις, διότι, ως εκ της φύσεώς του, συνεπάγεται ρύθμιση από το κράτος, το οποίο διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως. Εντούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα έπρεπε να εμποδίζουν την πρόσβαση διοικουμένου κατά τρόπο ή σε σημείο που να θίγεται ουσιαστικά το δικαίωμά του σε δικαστήριο. Τέλος, είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 6 παρ. 1 όταν δεν τείνουν προς ένα νόμιμο σκοπό και δεν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα

χρησιμοποιούμενα μέσα και στον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά της Ισπανίας*, απόφαση από 19 Φεβρουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, σελ. 290, παρ. 34). Πράγματι, το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της νομικής ασφαλείας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, και αποτελεί ένα είδος εμποδίου το οποίο δεν επιτρέπει την επί της ουσίας εκδίκαση της υποθέσεως του διοικουμένου από το αρμόδιο δικαστήριο.

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, περαιτέρω, ότι το άρθρο 6 της Συμβάσεως δεν αναγκάζει τα Συμβαλλόμενα Κράτη να συστήνουν εφετεία ή αναιρετικά δικαστήρια (βλ., ειδικότερα, *Delcourt κατά του Βελγίου*, απόφαση από 17 Ιανουαρίου 1970, *série A* n° 11, σελ. 13-15, παρ. 25-26). Ωστόσο, εάν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, πρέπει να γίνονται σεβαστές οι εγγυήσεις του άρθρου 6, ιδία δε όσον αφορά την εξασφάλιση στους προσφεύγοντες ενός πραγματικού δικαιώματος προσβάσεως στα δικαστήρια για τις αποφάσεις τις σχετικές προς τα «δικαιώματα και υποχρεώσεις» τους «αστικής φύσεως» (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, απόφαση από 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2956, παρ. 37). Περαιτέρω, η συμβατότητα των περιορισμών, οι οποίοι προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο, με το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο η δίκη στο σύνολό της, η οποία διεξάγεται στο πλαίσιο της εσωτερικής εννόμου τάξεως, όσο και ο ρόλος τον οποίο διαδραμάτισε το ανώτατο δικαστήριο, οι δε προϋποθέσεις υπό τις οποίες γίνεται δεκτή μία αίτηση αναιρέσεως, δύνανται να είναι αυστηρότερες από εκείνες οι οποίες ισχύουν για την έφεση (*Khalfaoui κατά της Γαλλίας*, n° 34791/97, CEDH 1999-IX).

24. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, τέλος, ότι οι ρυθμίσεις οι σχετικές προς τις διατυπώσεις οι οποίες απαιτούνται για την κατάθεση αναιρέσεως, σκοπό έχουν τη διασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και τον σεβασμό, ειδικότερα, της αρχής της νομικής ασφαλείας. Εντούτοις, πρέπει οι ενδιαφερόμενοι να δύνανται να αναμένουν ότι οι κανόνες θα εφαρμοσθούν (*Miragall Escolano κ.λ.π. κατά της Ισπανίας*, η^{ος} 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, παρ. 33, CEDH 2000-I). Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί ότι θα ήταν δυνατόν οι προϋποθέσεις, όσον αφορά το παραδεκτό αιτήσεως αναιρέσεως, να είναι αυστηρότερες από εκείνες της εφέσεως (απόφαση *Běleš κ.λ.π. κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, η^ο 47273/99, § 69, CEDH 2002-IX). Το Δικαστήριο έχει κρίνει κατ' επανάληψη ότι η εφαρμογή από τα εθνικά δικαστήρια διατυπώσεων οι οποίες πρέπει να τηρούνται για την άσκηση ενδίκου μέσου, είναι δυνατόν να θίγει το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο. Αυτό συμβαίνει όταν η εξαιρετικά φορμαλιστική ερμηνεία της κοινής νομιμότητας από δικαστήριο εμποδίζει, εν τοις πράγμασι, την επί της ουσίας εξέταση του ασκηθέντος από τον ενδιαφερόμενο ενδίκου μέσου (*Běleš κ.λ.π. κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, προαναφερθείσα, § 69, *Zvolský και Zvolská κατά της Δημοκρατίας της Τσεχίας*, η^ο 46129/99, § 55, CEDH 2002-IX).

2. Εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση των προαναφερομένων αρχών

25. Στην παρούσα υπόθεση, μέλημα του Δικαστηρίου είναι να εξετάσει εάν ο τρόπος με τον οποίο ο Άρειος Πάγος απέρριψε ορισμένους εκ των λόγων αναιρέσεως, αποστέρησε, στην ουσία, από τον προσφεύγοντα το δικαίωμά του σε επί του βασίμου εκδίκαση της υποθέσεώς τους. Προς τούτο, το Δικαστήριο θα εξετάσει την αναλογικότητα του επιβληθέντος περιορισμού

εν σχέσει με τις απαιτήσεις της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

26. Κατ' αρχήν, το Δικαστήριο φρονεί ότι είναι αναρμόδιο να αποφανθεί επί του τρόπου με τον οποίο το ελληνικό ανώτατο δικαστήριο θα έπρεπε, στην προκειμένη περίπτωση, να ερμηνεύσει το άρθρο 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Πράγματι, με τη διάταξη αυτή παρέχεται στον εισηγητή δικαστή η διακριτική ευχέρεια επανορθώσεως *ex officio* του τυχόν ασαφούς ή αορίστου χαρακτήρα αιτήσεως αναιρέσεως. Από κανένα στοιχείο της αποφάσεως 1143/2001 του Αρείου Πάγου δεν προκύπτει ότι αυτή ήταν αντίθετη προς την ελληνική νομοθεσία, αυθαίρετη ή δυσανάλογη εν σχέσει προς τη Σύμβαση. Επίσης, στον φάκελο της δικογραφίας, ουδεμία ένδειξη υφίσταται, βάσει της οποίας θα ήταν δυνατό να πιθανολογηθεί ότι η απόφαση αυτή είχε στοιχεία αυθαιρεσίας ή ότι ο ενδιαφερόμενος θα ηδύνατο να αναμένει διαφορετική εφαρμογή του άρθρου 562 παρ. 4 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

27. Πράγματι, το ερώτημα το οποίο τίθεται εν προκειμένω, είναι εάν ο τρόπος με τον οποίο ο Άρειος Πάγος απέρριψε ορισμένους προβληθέντες από τον προσφεύγοντα νομικούς λόγους ως απαράδεκτους, επειδή εαυτός είχε παραλείψει να αναφέρει ορισμένα πραγματικά στοιχεία τα οποία, πάντως, περιλαμβάνονται στον φάκελο της δικογραφίας, συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 παρ. 1 όσον αφορά το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο.

28. Το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι, βασιζόμενο στο άρθρο 566 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το ανώτατο δικαστήριο όρισε, εν προκειμένω, μία προϋπόθεση παραδεκτού η οποία αφορά την αοριστία και όχι τους αναιρετικούς λόγους. Αυτός ο κανόνας υπόκειται, συνήθως, στις απαιτήσεις της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Όταν ο αναιρεσείων προσάπτει στο Εφετείο λανθασμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως εν σχέσει με τον

κανόνα δικαίου τον οποίο εφήρμοσε, εύλογο είναι να απαιτείται από αυτόν να εκθέτει στην αίτηση αναιρέσεως τα πραγματικά περιστατικά τα οποία δέχθηκε το Εφετείο. Στην αντίθετη περίπτωση, το ανώτατο δικαστήριο δεν θα ήταν σε θέση να ασκήσει τον αναιρετικό του έλεγχο όσον αφορά την προσβαλλόμενη απόφαση. Πράγματι, θα έπρεπε να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των σχετικών πραγματικών γεγονότων και να τα ερμηνεύσει εν σχέσει με τον κανόνα δικαίου τον οποίο εφήρμοσε το Εφετείο. Όμως, αυτό δεν είναι δυνατό να συμβεί, διότι θα σήμαινε ότι απαιτείται από το ανώτατο δικαστήριο να διατυπώσει, το ίδιο, τους αναιρετικούς λόγους, τους οποίους θα έπρεπε, στη συνέχεια, να εξετάσει. Εν ολίγοις, ο εφαρμοσθείς στην προκειμένη περίπτωση κανόνας εναρμονίζεται με την ιδιαιτερότητα του ρόλου του Αρείου Πάγου, ο έλεγχος του οποίου περιορίζεται στην τήρηση του δικαίου (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Βρέχος κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 7632/04, 11 Απριλίου 2006).

29. Εν τούτοις, στην παρούσα υπόθεση, δύσκολα θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αίτηση αναιρέσεως των προσφεύγοντος υποχρέωνε τον Άρειο Πάγο να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των πραγματικών γεγονότων. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η σύμβαση εργασίας του προσφεύγοντος προέκυπτε σαφώς από το κείμενο της αιτήσεως αναιρέσεως. Περαιτέρω, οι όροι της συμβάσεως εργασίας, η οικογενειακή κατάσταση του προσφεύγοντος καθώς και η ηλικία και ο αριθμός των παιδιών του αποτελούσαν στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας, ο οποίος κατετέθη μαζί με την αίτηση αναιρέσεως. Ως εκ τούτου, όλα τα απαιτούμενα για την εξέταση της αναιρέσεως στοιχεία ήταν στη διάθεση του Αρείου Πάγου.

30. Εξ άλλου, το Δικαστήριο δεν λησμονεί ότι ο προσφεύγων είχε καταθέσει τις παρατηρήσεις του επί της εισηγήσεως του εισηγητού που πρότεινε να απορριφθεί η αίτησή του ως αόριστη. Σε αυτό το συμπληρωματικό υπόμνημα, ο προσφεύγων διευκρίνιζε αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους ο Άρειος Πάγος έπρεπε να λάβει υπόψη τα

πραγματικά στοιχεία, όπως αυτά προέκυπταν από τα έγγραφα του φακέλου της δικογραφίας. Ωστόσο, με την απόφαση 1143/2001, ο Άρειος Πάγος ουδόλως ανεφέρθη στους λόγους και τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καταλογίζοντας στον προσφεύγοντα ότι παρέλειψε να διευκρινίσει τα προαναφερόμενα στοιχεία, ο Άρειος Πάγος αλλοίωσε το ερώτημα το οποίο αποτελούσε αντικείμενο της διαφοράς και εξέδωσε μία απόφαση η οποία δεν απαντούσε στην ουσία του προβλήματος που είχε αναφύει.

31. Υπό το φως των ως άνω δικανικών συλλογισμών, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως συνιστά μία προσέγγιση εξαιρετικά φορμαλιστική των προϋποθέσεων παραδεκτού της ασκηθείσας αιτήσεως. Επομένως, ο περιορισμός ο οποίος επεβλήθη στο δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε δικαστήριο δεν υπήρξε ανάλογος του σκοπού εγγυήσεως της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

32. Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, όσον αφορά το δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε δικαστήριο.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

33. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

34. Για την υλική ζημία, ο προσφεύγων ζητά 55.200 Δολάρια ΗΠΑ και 19.100 ECU, ποσό το οποίο αντιστοιχεί σε 64.000 ευρώ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στις μη καταβληθείσες αυξήσεις επί του επιδόματος αλλοδαπής από 1^{ης} Ιανουαρίου 1993 έως 24 Μαρτίου 1998. Για ηθική βλάβη, ο προσφεύγων ζητά το ποσό των 30.000 ευρώ.

35. Η Κυβέρνηση φρονεί ότι αρμόζει να απορριφθεί από το Δικαστήριο το αίτημα περί υλικής ζημίας. Περαιτέρω, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι και μόνον η διαπίστωση παραβιάσεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση.

36. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην παρούσα υπόθεση, για την επιδίκαση δικαίας ικανοποίησης, θα πρέπει να βασισθεί μόνο στο γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν έτυχε του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήριο, κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

37. Όσον αφορά την υλική ζημία, την οποία ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι υπέστη, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν δύναται να διατυπώσει υποθέσεις σχετικά με την απόφαση του Αρείου Πάγου, εάν αυτό είχε εξετάσει το βάσιμο των αιτιάσεων του προσφεύγοντος. Επομένως, δεν συντρέχει λόγος επιδικάσεως αποζημιώσεως για την αιτία αυτή.

38. Όσον αφορά την ηθική βλάβη, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων αισθάνθηκε προφανώς απογοήτευση λόγω της παραβιάσεως του δικαιώματός του προσβάσεως σε δικαστήριο. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, σύμφωνα με το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει στην προσφεύγουσα 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

39. Ο προσφεύγων ζητά επίσης το συνολικό ποσό των 29.910

ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Αναλύει δε το ποσό αυτό ως εξής :

- i. 779,78 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- ii. 423,20 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Εφετείου.
- iii. 1.849,61 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου. Ο προσφεύγων δεν προσκομίζει κάποιο παραστατικό ούτε απόδειξη παροχής υπηρεσιών από δικηγόρο, σχετικά με τις διαδικασίες αυτές.
- iv. 76,63 ευρώ για έξοδα αποστολής της προσφυγής και των παρατηρήσεων του προς το Δικαστήριο. Ο προσφεύγων προσκομίζει τρεις ισόποσες αποδείξεις.
- v. 26.780,78 ευρώ για δικηγορικές αμοιβές, τόσο για τις διαδικασίες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων όσο και για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Ο προσφεύγων δεν προσκομίζει καμία σχετική απόδειξη.

40. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος είναι υπερβολικές και αδικαιολόγητες.

41. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

42. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει, όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που αφορούν τη διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ο προσφεύγων δεν προσκομίζει κάποιο παραστατικό ούτε απόδειξη παροχής υπηρεσιών από δικηγόρο. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν οι αξιώσεις του προσφεύγοντος κατά το μέρος αυτό. Όσον αφορά τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της εκπροσώπησης του προσφεύγοντος ενώπιον των οργάνων του

Στρασβούργου, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να του επιδικάσει 500 ευρώ, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

43. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας βάσει του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.
2. *Κρίνει* ότι
 - α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως, 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 500 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, καθώς και οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,
 - β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, τα ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.
3. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 14 Δεκεμβρίου 2006 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού Διαδικασίας.

- υπογραφή -

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος